

MĂRIUȘ — UN CENTRU NECUNOSCU DE MOBILIER POPULAR DIN ZONA ETNOGRAFICA CODRU

I. IURAȘCIUC

Pe lângă ocupațiile principale de bază: agricultura, creșterea vitelor și oilor, datorită întinșelor păduri de fag și stejar care acopereau odinioară cea mai mare parte a zonei, codrenii au practicat și meșteșugul legat de prelucrarea lemnului.

Unele din aceste meșteșuguri, cum ar fi: rotăritul, dogăritul, teslăria etc., au un caracter general, iar altele ca: dulgheritul, lădăritul și timplăria au îmbrăcat un caracter pronunțat zonal.

În cadrul gospodăriei codrenești, și fenomenul era caracteristic pentru toate zonele etnografice ale țării noastre, aproape fiecare gospodar își confecționa singur unele obiecte de uz casnic sau gospodăresc trebuincioase gospodăriei. De aici și marea varietate de obiecte casnice și gospodărești ca de pildă: scaune cu sau fără spate, paturi, mese cu sau fără ladă, lavițe, teascuri mai simple de vin, rame pentru fotografii familiare, etc.¹

Desigur, unele creații artistice în lemn care au solicitat o pricepere și o imaginație mai mare, mai deosebită aparțin meșterilor dulgheri din Codru, de la care ne-au rămas remarcabile monumente de lemn, meșterilor lădari, de la care ne-au rămas splendide lăzi de zestre și meșterilor timplari a căror meșteșug a culminat prin „vrajnițele“ de intrare în gospodărie și porțile de șură.²

În prima jumătate a sec. al XIX-lea pe mai multe meșter-grinzi, la casele cu trei încăperi (casă mare, tindă și casă mică) și cu tîrnaț pe două laturi și jumătate, atît în zona Codru, cît și în Lunca Someșului apar și cîteva nume de meșteri de case cei mai renumiți³.

¹ I. Iurașciuc, *Arhitectura populară codrenească și obiecte decorative de interior*, în *SatuMareStCom*, 1973, p. 327—328.

² I. Iurașciuc, *Arhitectura populară din zona Codru și lunca Someșului din a doua jumătate a sec. al XIX-lea*, în *SatuMareStCom*, 1980, p. 353; H-Formagiuc, S. Stanciu, *Ornamentica porților de sură din zona Codru*, în „*Revista Muzeelor*”, V, 1968, nr. 6, pp. 557—558; L. Cucuiet, *Porțile de șură din zona Codru*, (catalog), Muzeul județean Satu Mare, 1980, pp. 7—8.

³ Pe casele țărănești din zona Codru și din lunca Someșului din a doua jumătate a sec. al XIX-lea apar pe meșter-grindă nume de meșteri ca: Cionca Simion, la casa lui Andreacău Vasile, Valea Vinului nr. 264, construită în 1863; la casa nr. 367 a lui Petric Vasile din Pomi: „Maestru au fost Giorgiu Mikloșiu, sau de pildă, la casa nr. 346 a lui Barbul Teodor“ tot din aceeași localitate ni se fac cunoscute încă trei nume de meșteri populari de case „Maister Stefan și Rusu Nicoară și Simon Ioan 1870“, etc.

Nume de meșteri-dulgheri apar și la unele din lăcașurile de cult construite din lemn în zona etnografică Codru. Iar în ce privește valoarea arhitecturală a acestora, ca de pildă cea a bisericii de lemn din Corund, ea poate fi pusă alături de tot ceea ce s-a creat mai reușit, în această pricină⁴.

Meșteșugul lădăritului din zona etnografică Codru, trebuie pus alături de creațiile sus amintite ca fiind de cea mai veche tradiție. Valoarea lui artistică a atras, în decursul timpului numeroși cercetători și iubitori ai culturii populare. Pe marginea lui și în special despre centrul de lădărit și mobilier popular, Băița, s-au publicat mai multe studii care tratează: fazele pregătitoare a materialului lemnos, tehnica confecționării, varietatea motivelor ornamentale, uneltele folosite, tipurile de lăzi de mireasă, roștul lor social, precum și aria de răspîndire a lăzilor lucrate la acest centru. Se poate spune că prin problematica tratată, studiile publicate, despre lădăritul din Băița, au epuizat problematica aproape exhaustiv⁵.

Efectuînd în anul 1966 cercetări etnografice în partea nord-vestică a zonei Codru, în satele de pe malul stîng al Someșului: Cărășeu, Lipău, Valea Vinului, Pomi, Roșiori și Iegeriște etc. am sesizat, folosindu-se în loc de denumirea de „ladă de Băița sau ladă de mireasă“ caracteristică pentru cea mai mare parte a zonei Codru și cea de „ladă de Măriuş“.

Prezența și frecvența acestei denumiri, după cum au arătat cercetările ulterioare, ne-a condus la descoperirea în satul Măriuş, a încă unui centru de mobilier popular, pe lângă cel cunoscut — Băița.

Aparținînd de comuna Valea Vinului, la circa 7 km depărtare de centrul acesteia, satul Măriuş este situat, ca și Băița, spre inima Dealurilor Codrului și izolat de restul localităților⁶. Localitatea apare menționată în documentele vremii, pentru prima dată în anul 1424⁷.

Precum susține tradiția locală, pînă în preajma primului război mondial, în sat mai existau doi oameni care — „făceau lăzi de mireasă, iar înaintea de vreme numărul acestora era mult mai mare“⁸.

⁴ I. Iurașciuc și Sabin Sainelic, *Monumente de arhitectură populară — bisericile de lemn din zona Codru*, în *Satu Mare StCom*, 1975, p. 166.

⁵ H. Formagiu și alții, *Băița — un centru de lădări necunoscut*, *Marmația*, I, Baia Mare, 1969, p. 82.

⁶ *Județele patriei, jud. Satu Mare — monografie*, Ed. Sport-Turism, București, 1980, p. 13—14.

⁷ C. Suciu, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, p. 386.

⁸ Cu prilejul cercetărilor de teren efectuate în anul 1967 în localitatea Măriuş, comuna Valea Vinului, informatori ca: Tămăian Ioan, nr. casă 73, vîrsta 80 de ani, relatează că: „lăzile de zestre și sicrie le-a făcut, Sălăgean Florian, care a murit după ce s-a întors din război, de doi ani“ (este vorba despre primul război mondial), „pături și lăzi de zestre a mai făcut și Oros Pavel care a murit pînă la primul război mondial“; iar Sopoian Ignat, nr. casă 85, vîrsta 78 de ani spunea că: „tatăl lui Sălăjan Floare a făcut lăzi de zestre și paturi. Negrea Iosif, nr. casă 46, vîrsta 84 de ani, susține și el că și Mitru Giurcă făcea lăzi de zestre și paturi. Informatorii au mai amintit și multe alte nume de meșteri lădări.

Despre originea acestui meșteșug în satul Măriuş, afară de ceea ce ne oferă tradiția orală, am reușit să aflăm prea puțin.

Se pare că datorită multiplelor legături ce au existat de-a lungul timpului între satele de pe cele două versante ale Dealurilor Codru, prin căsătorie (iar acestea erau foarte frecvente) un meșter lădar din Băița să fi ajuns la Măriuş, unde să fi continuat practicarea meșteșugului. O altă variantă asupra căreia ne oprim ar fi că unul sau mai mulți lădari din Băița, din lipsa mijlocului de transport, să se fi stabilit temporar sau definitiv în satul Măriuş, spre a confecționa și vinde lăzi de mireasă, mai ales că materia primă se găsea din belșug la timpul respectiv și nu cunoștea nici un fel de îngrădiri. Totodată este posibil ca cu timpul de la acești meșteri băițeni, meșteșugul lădăritului să fi fost preluat, moștenit și de către localnici. De asemenea, nu este exclus ca el să fi apărut în aceleași condiții ca la Băița.

Indiferent care dintre aceste ipoteze corespunde cel mai mult realității cert este că acest meșteșug s-a practicat pînă în primele decenii ale secolului nostru și în satul Măriuş.

Gama de obiecte de mobilier popular lucrate de meșterii din Măriuş este foarte variată. Se pot aminti în acest sens: lăzile de mireasă, mesele cu ladă, „armăraiele” — podișoarele, paturile, hambarele pentru cereale, etc., adică toate piesele mai importante de mobilier țărănesc. Multe din categoriile sus menționate au intrat și în componența colecțiilor Muzeului județean Satu Mare.

Privitor la problemele legate de confecționarea lăzilor de mireasă, ca și a mobilierului confecționat la Măriuş în general, s-a putut constata că nu există deosebiri esențiale față de cel din Băița⁹. Același lucru se poate spune și despre dimensiunile anumitor categorii de obiecte, ca de pildă: lăzi de zestre și mese cu ladă.

Singura piesă de mobilier despre care nu avem încă ideie dacă s-a confecționat sau nu de către meșterii lădari din Măriuş este „lădoiul”, adică o ladă de mireasă mai mare, cît două obișnuite, caracteristică familiilor țărănești mai înstărite.

Materia primă folosită la confecționarea lăzilor de mireasă și a mobilierului în general a fost lemnul de fag.

Ornamentica atît de pe lăzile de zestre cît și de pe celelalte obiecte a fost realizată prin zgîriere — horjare — cu horjul după ce în prealabil lemnul a fost colorat cu arin. Motivele ornamentale, în ordinea ponderii au constat din cele geometrice: linii drepte, curbe, frînte, triunghiuri, romburi, zig-zaguri, meandrul, cercul, semicercul, rozeta, precum și din motive fitomorfe — pomul vieții și multe altele. Aceste elemente decorative se repetă pe toate obiectele lucrate de meșterii populari din Mă-

⁹ H. Formagiú și alții, *Băița — un centru de lădari necunoscut*, *Marmația I*, Baia Mare, 1969, p. 82—84.

riuş şi aparţin fondului ornamental de bază al culturii populare româneşti¹⁰.

Creaţia artistică populară codrenească constituie a verigă de legătură între Munţii Apuseni, nordul şi nord-vestul ţării noastre şi totodată o verigă a unităţii culturii populare româneşti. Succinta prezentare a localităţii Măriuş ca centru de mobilier popular are ca scop includerea acesteia în circuitul literaturii de specialitate şi aşezarea produselor sale alături de celelalte creaţii din zona etnografică Codru.

---

¹⁰ Paul Petrescu, *Motive decorative celebre*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1971, p. 33.